

För att öka kunskapen om kvarka och förhindra spridning driver Hästnäringens Smittskyddskommittén under 2012 och 2013 ett kommunikationsprojekt riktat till uppfödare och stuterier. Projektet har finansierats via Hästnäringens Nationella Stiftelse genom totalisatoravtalet mellan staten och trav-/galoppsporten. Mer information om projektet och om Smittskyddskommittén hittar du på www.nshorse.se

Foto: Bengt Ekberg/SVA

SE UPP MED KVARKA UNDER HÖSTEN

Feber, lunginflammation och variga bölder. Det kan bli resultatet av kvarka hos häst. De flesta som drabbas av sjukdomen blir "bara" febriga, snoriga och svullna, men för unghästar kan sjukdomen vara dödlig. Det blir dyrt för hästägaren med både veterinärkostnader och inkomstbortfall. Att skydda hästen är extra viktigt på hösten.

Text: Hege Hellström

Hösten innebär högsäsong för kvarka, eftersom hästar flyttas runt extra mycket då. Hästar kommer hem från bete, unghästar skiljs från sin mamma och skickas kanske på lösdrift, tävlingsssäsongen är intensiv. – Det är viktigt att hålla koll på sin häst och inte åka på tävling med en häst som är lite dålig, säger veterinären Göran Åkerström som är ordförande i Hästnäringens Smittskyddskommitté. Särskilt är det unghästar och föl man ska hålla ordning på, eftersom deras immunförsvär är svagare.

Kan likna förkylning

Kvarka orsakas av bakterien *Streptococcus equi*, som ger upphov till luftvägssjukdom hos hästar. Vad är det då vi ska se upp med? Snor, hosta och svullna lymfknutor är vanliga symptom, liksom att hästen får svårt att svälja. Feber är vanligt, så ett bra sätt att få

koll, är att tempa sin häst regelbundet. Då lär du dig hästens normaltemperatur och ser snabbt om den är varmare än vanligt. – Sjukdomsbilden ser inte alltid så klassisk ut, kvarka kan ibland likna en lättare förkylning. Man bör ta prover vid luftvägsinfektioner för att inte missa kvarka hos de första hästarna, innan det sedan plötsligt spritt sig till många. Man kan hinna stoppa sjukdomen genom att isolera de första hästarna och varna besökare att man misstänker en smitta, säger Gittan Gröndahl, tf statsveterinär vid Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA.

Karantän kan förebygga

Karantän är ett bra sätt att motverka smittspridning. Nya hästar ska helst bo avskilt i tre veckor innan man släpper in dem bland stallens övriga hästar. – Hästar som rest långt har ofta nedsatt immunförsvär. Även hästar som fått antibio-

tika är känsliga, säger Gittan Gröndahl. Men många stall har inte tillgång till stalldelar som kan stängas av. Uteboxar är ibland lösningen.

– Man måste tänka på det när man bygger; att nya hästar och sjuka hästar ska kunna säras effektivt från de andra, annars kan det ta väldigt många månader innan man är smittfri. Långa avbrott för en ridskola eller ett stuteri är ju katastrof med stora ekonomiska konsekvenser som följd.

Egen grimma hjälper

Kvarka smittar inte via luften, som till exempel hästinfluensa gör. Det är snor som smittar. – Man bör alltid ha personlig grimma och grimskäft till hästarna. Tänk på hur hästar behandlar grimskäft – de tuggar och biter, säger Göran Åkerström. Om till exempel bett eller nosgrimmor används till flera hästar, är det extra viktigt

HUR MÅNGA DRABBAS?

- Under en tioårsperiod har antalet utbrott varierat mellan cirka 50 och 120.
- Varje utbrott kan innebära allt från en häst till flera. Exakt hur många hästar som blivit sjuka går därför inte att säga.
- Veterinärer har anmälningsskyldighet när de misstänker kvarka.
- Det är ganska få hästar som dör. Hur många finns det ingen statistik på. Vanligast är att hästen dör av följsjukdomar som t ex lunginflammation.

FAKTA

SÅ SKYDDAR DU HÄSTEN MOT KVARKA OCH ANDRA SMITTOR

- Ha karantän- eller välkomststall för nya hästar eller hästar som varit iväg, till exempel på annat bete. Tre veckor är det bra att "isolera" nya hästar.
- Rengör händerna och använd handsprit innan och efter du håller på med mun, näsa eller sår på olika hästar. Vid sårskötsel bör man också bära engångshandskar. Varmt vatten och tvål är bäst vid handtvätten, använd helst pappershanddukar.
- Utrustningen ska vara ordentligt rengjord, särskilt den som är vid hästens mun och näsa, som brett, nosgrimmor, hinkar och vattenkär. l.
- Byt kläder och tvätta händerna efter du varit i ett stall, extra viktigt om du vistas i flera stall.
- Isolera genast hästar med feber, snuva och hosta eller som har andra tecken på smittsamma sjukdomar.
- Ha egen utrustning till varje häst. Om man delar utrustningen mellan hästar, gör rent ordentligt före byte.

Foto: Ulrika Ferm

att göra rent dem ordentligt mellan varje häst. Även den person som håller på med olika hästars munnar bör tvätta händerna emellan.

– Det får inte bli så att man låter bli att sköta stallet för att det är en massa handtvätt. Stallpersonalen kan till exempel leda ut hästarna i hagen utan att tvätta sig emellan. Men om man håller på med hästens mun, tränar flera hästar till exempel, då tycker jag verkligen att man ska tvätta händerna mellan varje häst, säger Göran Åkerström.

Isolering under lång tid

Vad gör man då om kvarken brutit ut? Jo, stallet måste isoleras och det tar tid innan man kan bryta isoleringen om många hästar drabbats. Kläd- och skobyte och desinfektion av händerna gäller efter varje gång man varit inne i ett isolerat stall. Först kan det ta en till tre månader innan hästarna blivit friska och därefter ska de vara fortsatt isolerade. Hästsportens reglementen säger minst 20 dagar och SVA rekommenderar minst fyra till sex veckors isolering efter att

den sista sjuka hästen tillfrisknat.

– Jag tror att få vet om hur besvärligt det blir i stall som drabbas av kvarka. Det är jobbigt att hålla noggrann hygien med isolerade grupper, desinfektion och stallsanering, och det blir ofta bråk mellan olika hästägare om vem som får ha sin häst var och vem som smittar och inte, säger Gittan Gröndahl.

Foto: Bengt Ekberg/SVA

VAR FINNS SMITTAN JUST NU?

Aktuell information om vilka stall som drabbats hittar du på www.travsport.se under "smittoinfo".

VAD ÄR EGENTLIGEN KVARKA?

Mer om sjukdomen läser du på www.hastsverige.se eller www.sva.se

Till synes friska hästar kan smitta

Hästar som haft kvarka kan verka friska – men i själva verket kan vissa bära på smittan och göra andra hästar sjuka. Efter att hästen inte längre visar symptom, kan bakterien i vissa fall ändå vara kvar och hästen kan då bli en tyst smittbärare, som kan föra smitta vidare till andra.
– Man räknar med att mellan 5 och 20 procent kan bära på smittan en längre tid. Det vanligaste stället där kvarkabakterier då

finns, är i lymfvävnaden i svalget vid hästens luftsäckar, säger tf statsveterinär vid SVA, Gittan Gröndahl.

Ny studie om dolda smittbärare

Hon leder nu en studie som ska visa bästa sättet att hitta dolda smittbärare.
– Man kan inte vara säker på vilka friska hästar som bär på kvarka utan att provta. Det finns inte så stor kännedom om det och det saknas rekommendationer om hur

problemet med de tysta smittbärarna kan hanteras bäst.

Gittan Gröndahl kan i nuläget inte säga något om vad utfallet blir. Det kan hända att studien leder till nya rekommendationer som att hästar ska provtas efter att de blivit friska från kvarka, eller att stallet ska isoleras längre än vad som görs idag. I dag säger hästsportens reglementen minst 20 dagar och SVA rekommenderar fyra till sex veckors isolering efter att sista hästen som varit sjuk har blivit frisk. Läs mer på www.sva.se